

Expertgruppen för biståndsanalys

UD 2013:01

Verksamhetsstrategi

Utgångspunkten för EBA:s arbete är kommittédirektiven (dir 2016:71). Enligt direktiven ska EBA "utvärdera och analysera Sveriges internationella bistånd och därigenom bidra till kunskap som grund för regeringens utveckling och styrning av biståndet. Expertgruppen ska beställa eller genomföra samt kommunicera utvärderingar, analyser och studier av hög kvalitet avseende biståndets genomförande, resultat och effektivitet." Vidare ska EBA "stärka den sammantagna analys- och utvärderingsverksamheten på området genom att komplettera annan sådan verksamhet och särskilt fokusera på frågor och studieområden där dess oberoende ställning har ett tydligt mervärde. Studierna ska avse frågor som är strategiskt viktiga för biståndet och biståndspolitiken. [...] En central del av uppdraget är bedömning av det svenska biståndet med avseende på relevans, måluppfyllelse, effekter, hållbarhet, kostnadseffektivitet och andra kvaliteter."

I det följande beskrivs verksamhetens inriktning i ljuset av kommitténs tolkning av direktiven. Dokumentet EBA:s arbetsformer ger en mer detaljerad beskrivning av hur EBA arbetar med att ta in studier. Dessa två dokument uppdateras vid behov. Den årsvisa inriktningen av verksamheten presenteras i EBA:s verksamhetsplan.

Verksamhetens långsiktiga inriktning

EBA:s huvudsakliga mål är att bidra till att utveckla Sveriges internationella bistånd vad gäller dess inriktning, styrning och genomförande. Denna målsättning inkluderar frågor om biståndets relevans på kort, medellång och lång sikt.

Detta genomförs genom att ta fram och sprida kunskapsunderlag – främst utvärderingar och analyser. De kunskapsunderlag EBA tar fram ska vara:

- relevanta, sakliga och användbara
- additionella, EBA:s studier skapar ett tydligt mervärde

EBA ska sprida kunskapsunderlag:

- målgruppsanpassat och effektivt

Övergripande frågeställningar

Biståndsområdet är omfattande. Det spänner över flera samhällssektorer och tematiska områden. Biståndet omfattar också ett stort antal länder och organisationer. Det behöver därför belysas från många håll och anta ett fleraktörsperspektiv.

EBA kan omöjligt studera alla områden samtidigt, utan eftersträvar att periodvis prioritera frågeställningar eller temata som vid tidpunkten bedöms som särskilt relevanta. Temata utgörs sällan av specifika sakområden utan oftare av frågor av särskild vikt för biståndet. Tematiskt fokus kan skifta eller behållas över tid i takt med att genomförda studier föder nya frågor. Prioriteringarna ses över årligen och redovisas i EBA:s verksamhetsplan.

På ett övergripande plan kan EBA:s frågeställningar indelas i tre kategorier:

- biståndets motiv och långsiktiga inriktning
- biståndets prioriteringar och styrning
- biståndets genomförande

Integrerat i dessa tre är bedömning av biståndets resultat. Bidrar biståndets inriktning, prioriteringar, styrning och genomförande till önskade och avsedda resultat? Vilka faktorer bidrar till framgångsrika biståndsinsatser och vilka faktorer motverkar sådana? Är inriktning/prioriteringar/styrning och genomförande ändamålsenlig i förhållande till den samlade kunskapen inom forskning, utvärdering och beprövad erfarenhet? Nås uppställda mål?

Från övergripande frågeställningar till verksamhet

Expertgruppen är i direktiven satt att både utvärdera och analysera biståndet. Det finns olika definitioner av de två begreppen. EBA använder sig av den kanske vanligaste definitionen av utvärdering: 'a systematic inquiry into the worth or merit of an object' (ursprungligen från den amerikanska utvärderingsföreningen, AEA). Med 'worth or merit' menas att det ska finnas ett värdeomdöme. Med 'systematic' menas att värdeomdömet ska byggas på en öppet redovisad undersökning på vetenskaplig grund. Begreppet analys använder EBA i en mer allmän förståelse, som en noggrann undersökning. Utöver detta tar EBA fram andra kunskapsunderlag, exempelvis kartläggningar, översikter och metodbeskrivningar. EBA är inte en forskningsfinansierare, vilket inte hindrar att rapporten anknyter till annan pågående forskning och/eller utgör underlag för framtida akademiska publikationer. Studier används som ett samlingsnamn på de projekt som EBA låter genomföra, och den huvudsakliga publikationsformen kallas EBA-rapporter. Under beskrivningen av respektive rapport anges vilken typ av studie det är.

Sammantaget innebär ovanstående att EBA angriper problem, prioriteringar och utmaningar med den typ av analys och form av metod som passar bäst för att besvara respektive frågeställning och inte av en förbestämd form för studiernas utformning. EBA samarbetar med andra nationella och internationella aktörer när det bedöms relevant och effektivt.

Relevanta utgångspunkter för relevanta studier

EBA:s målsättning att studera frågor om biståndets relevans på lång, medellång och kort sikt tar i regel sin utgångspunkt i rådande politik och praktik. En viktig källa till de studier som initieras är löpande dialog med EBA:s målgrupper, i synnerhet med Utrikesdepartementet, men också med utlandsmyndigheter, Sida, riksdagen och andra aktörer. Genom inkluderande aktörsmedverkan under studiernas genomförande sker löpande återkoppling och relevansprövning.

En naturlig grund för studier om *biståndets motiv och långsiktiga inriktning* är regeringens övergripande ambitioner för biståndspolitik, uttryckta i exempelvis skrivelsen *Policyramverk för svenskt utvecklingsamarbete och humanitärt bistånd* (Skr 2016/17:60), internationella åtaganden (bl.a. Agenda 2030, Addis Ababa Action Agenda, det Europeiska samförståndet för utveckling, Sendairamverket för katastrofriskreducering 2015-2030, World Humanitarian Summit), instruktioner till regeringens myndigheter inom biståndsområdet och de strategier som styr biståndet. Samtidigt måste EBA kunna bedöma och ifrågasätta regeringens inriktning genom såväl kritiska studier som kompletterande perspektiv.

För analys av *biståndets styrning och prioriteringar* på medellång och kort sikt är de strategier genom vilka biståndet styrs, samt de prioriteringar som anges i respektive års budgetproposition, naturliga utgångspunkter.

Frågor om *biståndets genomförande* inkluderar studier av olika bistandsformer, aktörer och reformer inom området. EBA utvärderar vanligtvis inte enskilda projekt eller program, utan studerar frågor av bredare policykaraktär, ofta med ett kritiskt, omprövande perspektiv. EBA sammanfattar också kunskap från andra aktörers utvärderingar

EBA:s studier genomförs vanligen av personer som själva har utarbetat förslag till studie som svar på en riktad intresseförfrågan eller genom en bredare utlysning. EBA välkomnar också författariniterade förslag.

Författarna till EBA:s studier står självständigt för analys, slutsatser och eventuella rekommendationer. Att författaren har ett tydligt ägarskap över studien är viktigt för kvaliteten och bidrar också till flera perspektiv på biståndet. Expertgruppen kvalitetsgranskar och beslutar om publicering av studien, samt kommunicerar, som komplement till författarens insatser, studien externt.

Kunskapsförmedling

EBA:s kunskapsförmedling ska vara framåtsyftande och verka för så bred och samtidigt effektiv spridning som möjligt. EBA ska ständigt verka för att nå rätt målgrupp för respektive studie. Huvudsaklig inriktning och övergripande prioriteringar fastslås i EBA:s kommunikationsstrategi.

EBA arbetar aktivt med att sprida genomförda studier. Även om EBA:s huvudsakliga uppdrag är att bidra till regeringens utveckling och styrning av biståndet bör EBA:s analyser även vara av relevans och intresse för andra aktörer, inklusive svenska utlandsmyndigheter, riksdagen, myndigheter, civila samhället, medierna och en bredare allmänhet. Internationella aktörer är viktiga för EBA, både som målgrupp och samarbetspartner. Genom olika nätverk sprider EBA sina studier i ett större sammanhang, får kunskap om andras studier och får därigenom viktiga inspel till nya studier.

I EBA:s kunskapsförmedlande roll ingår att föra fram ny eller sammanställd kunskap inom prioriterade områden. Expertgruppen kan även föra fram specifika slutsatser som EBA:s egna.

De studier som tas fram lanseras i regel vid ett offentligt, och för åhörarna kostnadsfritt, tillfälle där också kompletterande och konkurrerande perspektiv anläggs. I allmänhet direktsänds och spelas dessa in för bredare spridning. Färdiga studier sprids i olika kanaler och presenteras ofta i flera olika sammanhang anpassade efter individuella gruppers intressen och behov. Detta ligger väl i linje med EBA:s uppdrag att aktivt sprida lärdomar, slutsatser och rekommendationer från genomförda studier och att bedriva en verksamhet präglad av öppenhet.

Erfarenhetsbaserad självvärdering

EBA:s självvärdering är en del i ett systematiskt arbete med att utveckla verksamheten på kort och lång sikt. Det handlar dels om att bedöma arbetsformerna, såsom utvärdering vid seminarier och efter avslutade projekt, dels om bedömning av hur enskilda studier har spridits, mottagits och använts i olika sammanhang. EBA genomför återkommande samlade intervjuer med studiernas tänkta huvudsakliga användare.